

*Зарембо К.**

УКРАЇНА У СТРАТЕГІЯХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС: ПАРТНЕР ЧИ ПРОБЛЕМА?

Європейський Союз визнає, що Україна важлива для його безпеки. Проте Україна сприймається державами-членами по-різному: одні сприймають Україну як партнера, в той час як інші – як джерело загрози. Визначним у цьому питанні є російський фактор.

2010 року Україна оголосила, що хоче знайти своє місце у новій європейській системі безпеки. Проте роль, яку відіграє Україна для безпеки Європейського Союзу, досі не є визначеною. Надзвичайний і Повноважний Посол Сполученого Королівства в Україні Лі Тернер називає три причини, з яких Україна (та, відповідно, її безпека) важлива для ЄС: її розмір та геополітичне розташування; сусідство та довгий кордон з Росією; найдемократичніший політичний устрій з усього колишнього СРСР, за винятком балтійських країн.

Чи є таке положення дійсним для всіх держав-членів? Жодна з стратегій безпеки ЄС (2003 та 2008 років) не визначає сусідів ЄС як партнерів з підтримки його безпеки. Це свідчить про відсутність в ЄС сприйняття України як повноправного та спроможного партнера з безпекових питань. У свою чергу, у Підсумковій декларації НАТО 2010 року НАТО визначає Росію як партнера у боротьбі зі спільними загрозами, в той час як Україна є лише важливим «фактором» для Євроатлантичної безпеки. Порівняння стратегій та політик національної безпеки Великобританії, Німеччини, Франції та Польщі зі стратегіями ЄС та НАТО проливають світло на це питання.

Із чотирьох держав-членів, які розглядаються у статті, тільки Великобританія подає для відкритого аналізу документ, який стосується суто безпеки України. Королівський коледж оборонних досліджень та Міністерство оборони Великобританії 2009 року розробили записку під назвою «Наскільки стабільною буде Україна у наступні п'ять років? Розробка стратегії західної політики для безпеки та стабільності України на фоні політики Росії щодо України». Так, записка містить спостереження про те, що саме Україна є тим зовнішньополітичним питанням, яке розділяє держав-членів ЄС та, зокрема, стоїть на заваді створення Спільної європейської політики безпеки та оборони. На думку авторів, «Україна є дійсно стратегічним викликом для самої життєздатності ЄС» [4, с.7]. Автори визначають Росію як ключового гравця, який незацікавлений у політичному та економічному розвитку України, та критикують ЄС за непослідовну політику щодо України.

У Білій книзі з політики безпеки Німеччини 2006 року Україні присвячено окремий абзац у розділі «Посилення відносин з партнерами». Німеччина декларує своє прагнення і надалі підтримувати процес реформ в Україні. Інші партнери, визначені Стратегією, включають Росію, Західні Балкани, центральноазіатський регіон, Ізраїль, Японію, Китай,

* аспірант Національного інституту стратегічних досліджень
Науковий керівник: доц. Литвиненко О.

Індію, Австралію, африканські та латиноамериканські країни [5, с.47]. Вартує уваги коаліційна угода між Християнсько-демократичним союзом, Християнсько-соціальним союзом та Партією вільних демократів, укладена після виборів 2009 року. У ній, зокрема, сказано, що у двосторонніх відносинах із Росією Німеччина поважатиме повноправні інтереси сусідів обох країн.

Французька Біла книга з питань безпеки та оборони 2008 року вказує на чотири географічні сфери, які мають значення для безпеки Франції та Європи. Із них сфера, яка включає Україну, описується так: «ситуація у східній частині Європейського континенту, яка складається з постійної необхідності стабілізації на Балканах, з одного боку, та наслідків внутрішнього розвитку Росії та її зростаючої політичної, стратегічної та економічної ролі в Євразії, з іншого, в тому числі наслідки для її європейських сусідів» [2, с.6]. Таким чином, безпека України розглядається Францією крізь призму зростання Росії. Із чотирьох країн, які розглядаються у статті, Франція найактивніше опікується ідеєю спільної безпекової політики ЄС та Росії. Тому для Франції Україна цікава перед усім як компонент спільної економічної та безпекової зони між ЄС та Росією, яку запропонував президент Франції Ніколя Саркозі.

Польські офіційні документи щодо безпеки України найбільш красномовні. У своїй Стратегії національної безпеки 2007 року Польща зазначає, що «намагання Росії встановити тісніші контакти з окремими західними країнами поєднуються з вибіркоким встановленням обмежень та дискримінацією інших членів НАТО та ЄС» [3, с.6]. Документ не оминає і демократичну складову розвитку цих держав. Положення 27 говорить про те, що підтримка демократії в Україні, Молдові, Білорусі, Західних Балканах та Південному Кавказі є в інтересах польської безпеки. Зрештою, Стратегія визнає «важливість України для безпеки Європейського континенту та регіону», через що Польща зобов'язується розвивати стратегічне партнерство з Україною. Стратегія оборони Польщі, видана 2009 року, визначає політичну стабільність та соціальне та економічне зростання усього центрально- та східно-європейського регіону національним інтересом Польщі. При цьому «розвиток добросусідських відносин, заснованих на взаєморозумінні з польськими східними сусідами, Росією, Білоруссю та Україною, є фундаментальною складовою зовнішньої політики Польщі. Розвиток цих держав та їхня політика безпеки, особливо російська політика, мають прямий вплив на безпеку Польщі» [1, с.6].

Отже, аналіз стратегій безпеки держав-членів ЄС, самого ЄС та Північноатлантичного Альянсу засвідчує: роль України в безпеці держав і структур визначається крізь призму російського фактору. Партнерство та пріоритетність відносин з Росією обумовлюють той факт, що з точки зору конструювання нової європейської безпекової архітектури для Німеччини та Франції Україна є «a means to an end». Тобто для цих держав Україна є не партнером, а необхідною складовою у оформленні євроазіатського безпекового простору.

Великобританія та Польща прохолодніше ставляться до Росії. Відповідно, для них Україна є партнером з точки зору спільних безпекових викликів. Проте виклики ці ситуативні, і ці країни навряд чи будуть активно залучати Україну до процесу творення європейської безпеки.

Таким чином, Україна не сприймається державами-членами ЄС та НАТО як активний гравець у творенні нової європейської архітектури безпеки.

Література

1. Defence Strategy of the Republic of Poland. The Ministry of National Defense. Warsaw: 2009. Available at http://www.wp.mil.pl/pliki/File/English/strategia_obronnosci_eng.pdf

2. French White Paper on Defence and National Security. Office of the President of the Republic. Paris: 2008. Available at http://www.ambafrance-ca.org/IMG/pdf/Livre_blanc_Press_kit_english_version.pdf
3. National Security Strategy of the Republic of Poland. Warsaw: 2007. Available at <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Poland-2007-eng.pdf>
4. Stringer, E. et al. How stable is Ukraine likely to be over the next five years? The Royal College of Defence Studies. London: 2009.
5. White Paper 2006 on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr. Federal Ministry of Defence. Available at http://merln.ndu.edu/whitepapers/Germany_White_Paper_2006summary.pdf